

5
M. IO. CHRISTIANI RITTERI

QVESN. CIZ.
AD SACRA SERB. SACERD. ET SOC. LATIN.
IENENS. MEMBR.

COMMENTATIO
DE
IVREIVRANDO
DOLOSE ELICITO
NON SERVANDO

AD IOS. IX, 3.--27.

Oder:

Ob ein mit List abgelockter Eidschwur
zu halten sey?

IENAE EX OFFICINA RITTERIANA
AN. MDCC XLII.

Diss. jur. civ.

288,26

J. v. G. F. M. B.

Diss. Jur. civ. 288,26

AL. K. CHIRURGIAE ET ANATOMIAE

COMPTON

IV. F. E. I. V. R. A. M. D. O.

D. O. S. S. E. R. T. I. O.

DE

STAMM

AL. K. CHIRURGIAE ET ANATOMIAE

ILLVSTRISSIMIS
COMITIBVS AC DOMINIS
DOMINO
IVLIO GEBHARDO
AC
DOMINO
GOTTHILF ADOLPHO
S. R. I. COMITIBVS
AB HOYMB
DYNASTIS IN DROYSIG SLAVEN-
ZIZ ALTHAMMER IACOBWALDA LEBOV-
SCHIZ SKOELN NEBRA GLEINA BIRKIGT LOE-
BICHAV SPREMBERG NEVSALZ DVIRRENHEN-
NERSDORF GROSHELMSDORF QVESNIZ
ETC. ETC.

DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS

IN SPEM
PRINCIPIS PATRIAE AC SALVTIS
PVBLICAE
EFFLORESCENTIBVS
SPLENDIDISSIMAE GENTIS
HOYMBIANAE
ORNAMENTIS
CIVIVM AC MV SARVM
DELICIIIS

PATRONIS SVIS SVMMO OPERE
COLENDIS

D. D. D.

A V C T O R.

ILLVSTRISSIMI COMITES
DOMINI CLEMENTISSIMI,

Si apud eos, qui præcipiunt, quem-
admodum honesti et decori offi-
cia constare sibi semper debeant,
hoc habetur primum facile, et
antiquissimum, vt illis, a quibus
in nos profecta sint beneficia,
mentem gratam et piam omni loco, omnique
tempore probemus; ego certe me eum esse, intel-
ligo, qui summæ HOYMBIANÆ gentis patrocini-
o dignus haberi haud possim, nisi gratissimum,
obstrictissimumque animum, quo VOS, ILLV-

) 3

STRIS-

STRISSIMI COMITES, veneror, omnibus esse
velim testatum. Quoties singula, eaque vere
paterna beneficiorum genera, quibus parentes
mei, quum adhuc inter mortales essent, ita af-
fecti sunt atque ornati, vt sub fide et clientela
HOYMBIANA per XL. certe annorum spatium, et
quod excurrit, bene agere aetatem, licuerit, men-
te mea recolo, toties ad singularem in vos pie-
tatem me trahit impellitque eorum recordatio.
Eandem clementiam, et integram mihi confer-
uatam et auctam veneror. Iam adolescenti
mihi id felicitatis obtigit, vt in Academia Lip-
sienfi in literarum sacrarum studia, bonis HOYM-
BIANIS auspiciis, incumbere recte potuerim.
Quare cum tanta sint, tamque præclara paterni
amoris documenta, vt aliena commendatione
non indigeant; neque ego is sim, qui præconium
VOBIS dicere, aut mihi persuadere velim, eam
esse virium mearum facultatem, vt dignas VOBIS
pro singulari in me voluntate gratias referre,
hoc qualicumque memoris gratique animi mo-
numento, possit; tantum abest, vt ea sit mea
arrogantia, vt potius nullo vnquam tempore iu-
stas VOBIS pro maximis, quibus me auctum vi-
deo, beneficiis, gratias a me posse persolui, intel-
ligam. Quod si tamen nihil in eo peccasse, nec
quicquam, quod ab officio boni ciuis discrepet,
is

is commisisse, putetur, qui, si gratias referre non possit, habeat certe; omnino clementia VESTRA prorsus singularis, qua gratæ mentis significatio- nes, licet ad nominis splendorem haud satis sint accommodatæ, personarumque dignitate parum dignæ, ex sincero modo candidoque proficiscan- tur animo, adspernari non soletis, adeo me bene sperare iussit, vt primitias hæc ingenii leuissi- mas pie VOBIS offerre, atque iisdem memorem beneficiorum, gratamque mentem probare nul- lus dubitauerim, sperans, fore, vt eas pro ea, quæ VOBIS est propria et insita quasi clementia bene- uolentiaque, sitis accepturi. Tenuem autem et inopem scriptionem meam, quam illustrissimis summisque VESTRIS NOMINIBVS consecrare sum ausus, si non prorsus inutilem VESTRISQUE personis indignam iudicaueritis; tanto opere hoc VESTRVM patrociniũ ad vos venerandos, omnibusque modis suscipiendos, me incitabit, quanto maiori studio in eo enitar, quam maxi- me potero, vt beneficia in me meosque collata apud clientem haud ingratum collocata esse, omnis perspiciat posteritas. Deum autem im- mortalem supplex veneror atque obtestor, vt VOS, ILLUSTRISSIMI COMITES, VESTRAMQUE genetricem optimam, pie demisseque mihi co- lendam Dominam, omnemque gentem HOYM-
BIANAM

BIANAM splendissimam omnis felicitatis genere remuneret, exornet, cumulet! Præstet vos Deus O. M. nouis semper auctos viribus! Præstet vos Principi, patriæ et salutis publicæ ornamenta probatissima; summæ genti VESTRAE solatia; Ciuibus ac Musis delicia; et denique mihi, clienti obstrictissimo Patronos per omnem ætatem, annorumque seriem longissimam, saluos, sospites, incolumes! Quam votorum supplicum expectationem, vt et explere et superare vos Deus iubeat, ex animi deuotissimi religione cupit ardentissime, maximeque exoptat

ILLVSTRISSIMORVM
VESTRORVM NOMINVM

SERBAE AD EISENBERGAM
D. XII. KAL. IUNII,
A. R. S. C1810CC XLII.

*L. M. Q. addictus obsequentissimus
que cliens*

IO. CHRISTIANVS RITTER.

PROOEMIUM.

NON desunt, fateor, Amice Lector, quæ me, expositurum non nihil de iureiurando, auocare ab instituto ac deterrere poterint. Sunt horum facile potiora, genus scripturæ leue, & ingenii tenuitas, et argumenti dignitas, et eruditorum, qui de eodem præclare scripserunt, copia. Verum fac esse omnia. Ducere me doctiores, more ditiorum olim Romanorum, magnum creatumque bouem in capitolia, facile patior; mihi vero cum pauperioribus farre pio & saliente mica penates mollire, liceat. Periclitari enim vires, quid pro sua quisque parte ferre poscit, cum ab eo, quod fieri recte potest, haud sit alienum; in eo certe nihil peccasse, putem, qui legere spicas quasi, post feliciores messorum, voluerim. Iureiurandi rationem adeo late patere, vt fere doctissimorum optimi quique in alias atque alias abierint sententias, intellexi. De quo præclarum est, quod est apud STRYKIVM* : *Si vlla res est, quæ caste et sobrie tractanda,*

* STRYKIVS Diss. de Iure Principis circa iuram. in Prooem.

da, doctrina certe de iuramentis est, cum illa ex principiis al-
 tioribus fluat, atque internum conscientiae forum ingrediatur.
 Hinc sane nec leuiter, nec nimis superstitiose agendum est, ut
 salua ubique sit conscientia. Dolendum autem, hanc materiam
 a Moralistis, ut vocantur, tot falsis interpretationibus, et va-
 riis figmentis adeo corruptam esse, ut vix verum a falso nunc
 separare liceat. Omnis igitur de iureiurando doctrina
 cum tanta sit, tamque diffusa, ut longum mihi foret di-
 cere, si persequi vellem, quae ad id pertinent omnia;
 id tantum disputabimus, & de eo inquiremus vel ma-
 xime, ut probemus, scripturae S. exemplo afferri idem
 posse, quod ex iurisiurandi natura efficitur & cogitur,
 scilicet, iusiurandum dolo elicitedum, non esse seruan-
 dum. Ansam meditationis dedit iusiurandum illud Is-
 raelitarum, a Gibeonitis dolose extortum. Etiam huic
 loco explicando, de iureiurando Iosuae, ut plerisque
 dicitur, nonnullos docte & commode impendisse ope-
 ram *, non sum nescius, sed quae sit mea hac de re sen-
 tentia, videbis. Sis modo, id quod abs te, amice le-
 ctor, vehementer peto, si quid peccauerim, aut tibi se-
 meus labor non omni ex parte probet, æquior de eo
 existimator, eumque iudices, non qui esse possit; sed
 qui sit. Ego autem Deum O. M. ex animo veneror,
 ut conatus hosce meos, qualescunque sint, in sui glo-
 riam fructuosos esse iubeat!

CONSPE-

* MATTH. ZIMMERMANN in Analect. p. m. 310. C. A. REDEL
 disp. pro l. de obligatione iuramenti dolosi, Lips. 1691. M. ANDR.
 RITTERS Lubec. Exercit. Mor. de iuram. quae falso habentur
 non oblig. Lips. 1701. M. IOH. LVD. SCHMIDT de Iuram. Io-
 suae Gib. praest. ad Ios IX. Lips. 1702. D. FR. BALD. Cas. Consc.
 L. II. Cap. IX. Cas. XIV. BECHMANN Theol. Consc. Critici
 Anglic. BVDDEVS, KONGEHL, etc.

CONSPECTVS.

DE iurando doloso generatim. Iurandi fons, ius naturæ. Homo ad societatem natus. Societas non est sine legibus. Leges sunt vel iuris naturæ vel civilis. Iure naturæ & civili obligatus homo. Non suas quisque partes tuetur. Ad officia præstanda vis adhibenda. Remedia sunt vel externa vel interna. Externis non sufficientibus ad internum confugiatur. Remedium internum iurandum suppeditat. Iurandi descriptio. Divisio eiusdem & per quem iurari possit. Eius finis & attributa. Iurandum dolosum nullius est religionis. Dolo extortum est iurandum Israelitarum. Potiora eius capita. Dolus Gibeonitarum. Fæderis conditiones. Conditionum vitia. Iosue integritas. Obiectio. Obiectio diluatio. Nostræ sententiæ probatio. Vltior ordo. Fæderis conditiones erga Gibeonitas. Conditionum infirmitas. Fæderis & iurandi infractio. Dubiorum additio. Dubium primum cum responsione. Dub. II. III. IIII. et V. cum responsionibus. Conclusio.

* * *

TANTA plerumque vis est opinionum, quæ a maioribus hæreditate quasi acceptæ, consuetudine increbuerunt ad imitationem, vt mens, erroris non nunquam improvida, infici eis facile, atque ita imbuti soleat, vt per omnem deinde ætatem aures veritati clausæ videantur. Quum diu olim, multumque, re literaria mala affecta, ambigeretur de Antipodibus, quorum tamen certitudo experimentis nunc ita cognita est, vt argumentis non inuestigetur amplius; *κρυπτα δοξα* & præiudicata illa, animisque penitus infixæ opinio, adeo confidenter veritati præripiebat lauream, vt, qui circumfundi terræ vndique homines, eosdemque conuersis inter se pedibus stare, crederent, damnarentur erroris.*

A 2

Eius-

* Seculo octauo p. C. N. præter vulgi mentem, et maxime contra AUGUSTINI sententiam, doctrinam de Antipodibus inflaurasse videtur VERGILIUS quidam, vir in scientiis Mathematicis
ac

Eiusdemque fere generis videtur esse vulgaris illa, ac peruulgata de iureiurando sententia, qua volunt, omne omnino iusiurandum esse seruandum. * Ego certe, qui, mea quidem sententia, elicere idem neque ex iurandi natura, neque ex aliis rationibus possum, in contrariam partem afferri posse, quæ sint aut grauiora, aut æque grauiora, nihil dubito. ** Quæ cum ita sint, id mihi hoc loco agendum suscepi vel maxime, vt, quantum fieri poterit, planum faciam, Israelitas, quos, astutia & fraude Gibeonitarum deceptos, fœdus cum Gibeonitis fecisse, iureque iurando id confirmasse, refert Iosua, vel sacer huius libri scriptor, quisquis sit, ***
iusiu-

ac philosophicis versatior, quam id temporis ferebant mores, sed eandem ob causam sacerdotali dignitate priuatus est. Quæ sit LACTANTIÏ de Antipodibus sententia vid. L. III. c. 24. Ciceronis temporibus iam fuisse de Antipodibus disputatum, ex ipsis CICERONIS verbis liquet: Nonne dicitis esse e regione nobis, e contraria parte terræ, qui aduersis pedibus stent contra nostra vestigia, quos Antipodes vocatis. Acad. Quæst. II. c. 39.

* Ex inueterata illa Canonistarum, quos dicunt, regula: Omnia iuramenta sunt seruanda, nata est ea GROTIÏ sententia, quam certe miror: Etiam si personæ nihil aut minus debeatur, si tamen iuramentum intercesserit, deo fides est præstanda. Iur. B. et P. Lib. 2. c. 13. 16.

** Superfluum esset repetere, quæ doctæ et fuse iam pridem protulerunt viri doctissimi, quorum facile princeps PUFENDORFF, de Iure Nat. et G. L. 4. C. 2. 6.

*** Volunt quidem, id quod satis notum, Talmudici, cumque illis BONFRERIVS, SIXTVS Senensis, HVETIVS, ALTINGIVS, SPANHEMIVS, HEIDEGGERVS, alique, Iosuam scriptorem fuisse libri, qui nobis Iosux liber dicitur; in contrariam tamen partem disputarunt rem accuratius, commodeque docuerunt MASIVS, GROTIVS, CALOVIVS, CLERICVS, alique critici recentiores, inque his princeps facile ὁ πάλιν I. G. CARPZOVIUS Introd. ad Libb. Bibl. V. T. Ep. IX. §. 5.
p. m.

iusiurandum illud Gibeonitis præstitum, neque seruasse, neque in eo, quod infregerint idem, quicquam peccasse.*

Varia hic de iurisiurandi appellatione, antiquitate & ritibus præmittere, neque necesse visum est, cum in iis inquirendis viri eruditissimi toti fere fuerint, et nos post Homerum Iliada scribere videremur,** neque

A 3

insti-

p. m. 154. multas ob causas, quarum non minima, quod occurrant in libro eo et nomina propria, et acta, ætate Iosux recentiora, e. g. Cap. XV. 13-19. XVI. 10. XIX. 47. XXIV. 29. sqq. fieri haud facile posse, vt libri huius scriptor iure suo habeatur Iosua.

* Hanc meam de iureiurando hocce sententiam probaturus, vereor, ne leuior aut ad audendum proiectior videar, qui a plurimorum virorum maxime conspicuorum sententiis recedere, nullus dubitauerim. Vna enim fere omnium voce applaudunt, quantum innotuit, atque ego quidem scio, idem, quod disputamus, iusiurandum, neque infractum esse, neque infirmari iure potuisse. Vt plurimos taceam, audiamus Ienenfium Theologorum ordinem cel. in responso ad 2. Sam. XXI, 6. *Iosua war von den Gibeonitern betrogen, gleichwohl hielt er ibnen den Eyd, den er ibnen im Nahmen des Herrn geschworen hatte. Vnd ist sonderlich in acht zu nehmen, daß Gott der Herr Sauls Nachkommen darum gestrafft, daß Saul diesen Eyd und Bündniß übertreten.* Confer VELTHEMII Diss. de iuramentis diuinis et humanis, Ien 1684. p. m. 32. Tantum tamen abest, vt aut cupidine laceffendi famam cuiusquam incitatus, aut perturbati animi impetu abreptus, idem negaturus sim, vt potius studio veritatis ductus, eo deuenerim.

** IEREM. SETSERI de iuramentis libri V. in quibus de vniuersa iurisiurandi materia copiose exponitur. 1707. MAIMONIDIS liber de iuramentis cum quinque aliis a IO. VLMANNO latine et IO. FRIED. MIEGIO theol. Pol. cum vers. et notis 1672. vid. Cel. WOLFFII Bibl. hebr. T. I. et III. item FABRICII Bibliograph. antiquar. c. XII. §. 7. IO. NICOLAI Diatribe de iurament. hebr. Græc. Roman. aliorumque populorum. 1700. IAC. LYDII Diss. posthumade iuramento cum eiusd. Syntagm. S. de re militari, cura SAL. VAN TILL, prodiit Dordrac. 1698.

instituti permittit ratio. Ne igitur longius abeamus, ad fontes potius accedamus, ex quibus posse deduci, quam quærimus, iurisiurandi naturam eiusque religionem putauimus. Ducere autem iusiurandum ortum ex iure naturæ, adeo clarum est atque perspectum, ut inter optimos quosque fatis superque constet. Positum sit igitur in primis, ut post magis intelligetur.

Hominem enim non sibi solum natum esse, sapientissimorum omnium iudicio, atque adeo certissimis rationibus probatur. Quo enim accuratius in nos inquirimus, eo magis ducimur ac trahimur ad colendam cum aliis societatem. Namque aliorum opera uti, ut commode feliciterque viuamus, eorundem vero utilitati ac commodo minus diligenter inseruire velle, ab homine alienum est. Aliorum autem curæ, operæ, facultatumque necessitas tanto facilius perspicitur, quanto magis obruti sumus miseris, si aliorum destituimur auxilio, ut recte **BVDDEVS** pluribus differit.* Ex quo præclarum illud **TULLII**:** Quo iudice, non temere quisquam reperiat, quin magna felicitatis parte, modo cum aliis esse, doloremque non minus, quam lætitiã cum iis communicare liceat, carere malit, quam cum infinita etiam voluptatem abundantia vitam agere in solitudine.

Secum tamen inire societatem solus non potest, sed adesse debent, in quos officia conferat. Itemque si vitæ societatem nec deserere velimus, nec dirimere, sciamus necesse est, quid studii, quid operæ, quid facultatum conferre quisque debeat; quidque cauendum sit in omni genere, ne cuidam iniuriam faciamus. Quæ omnia

* IO. FR. BVDDEVS Dissert. de Cultura Ingenii Cap. I. §. I.

** de Fin. Libr. III. n. LXVI.

omnia fieri haud possunt, nisi legibus contineatur societas. Optime igitur societas hominumque coniunctio seruabitur legibus.

Ex duplici autem fonte leges ducuntur, natura scilicet, & statu ciuitatum. Quorum altera Deum ipsum auctorem adiutoremque habet; alter voluntate hominum, & consensu nititur. Ex illa leges naturæ, seu rationis; ex hoc ciuiles oriuntur. Atque hæc quidem utræque ad vnum eundemque finem pertinent, communem scilicet viuendi rationem.

Hominem cum iure naturali, tum ciuili teneri ex eo clarum est, quod nemo mortalium est, qui se imperio Dei subducere ausus fuerit, nisi cui sana mens non est.** Quo quodsi sub imperio sumus, omnes etiam illo ac singuli legibus Dei adstringimur. Si ius naturæ nos sibi certa deuincit obligatione, fieri non potest, quin eadem sit vis iuris ciuilis. Ciuile enim ius non est nouum, sed oritur ex naturali.***

Quamuis vero iure naturali pariter, ac ciuili obstrictos nos videamus atque obligatos, vt omnia officiorum genera, quæcunque a nobis proficisci possunt, ad colendam societatem benigne liberaliterque conferamus; videre tamen licet, non suum quemque negotium rite semper feliciterque agere. Nunc enim gloriæ cupidita-

* Omnes omnino actiones hominum liberas subiectas esse legibus, et quidem actiones ciuium legibus naturalibus æque, atque ciuilibus; actiones autem principis non quidem ciuilibus strictè sic dictis, tamen naturalibus, fusius probat Celeb. D. AVG. FR. MÜLLER Iur. Nat. et Gent. Cap. 14. § 4. et C. 16. § 6.

** TH. HOBBS de Ciue Cap. 15. § 2. et Leuiath. cap. 31. negare videtur, atheos diuino imperio subditos esse, sed non desunt, quæ responderi queant.

*** Non nescio, dari leges hypotheticas, sed vid. quod apud VLBIANVM l. 6. ff. de I. et L.

piditate & honorum contentione abducitur homo; nunc auaritia, nunc voluptatibus maiores partes animi ab officio detorquentur.

Quæ cum ita se habeant, & tamen saluam se tueri res publica non possit, nisi suas quisque partes agat, caueatque, ne alteri quid iniuriæ afferat, necessitas vrget, vt ineant rationem homines, reperiantque viam, quemadmodum in rebus contrahendis contractisque, & promissis ac promittendis, & communicandis, & disceptandis, & diiudicandis, & quæ sunt eiusdem generis, fides æquitasque seruetur. Natura enim hominum adeo deprauata nunc est, & in omnem iniquitatem prona, nisi adhibita vi, ab aliorum injuria nos vix ac ne vix quidem defendere queamus. Cogimur itaque ad vim non nunquam transire, si alia ratione aliorum maleficia reprimi non possunt. Atque æquitas huius remedii magnitudine periculi æstimanda est.

Remediorum autem, quibus vi ad officia adigi homines queant, sunt duo genera. Alterum est in externis, in notis censoriis, in mulctis, in vinculis publicis, in suppliciis. Alterum conscientia hominis continetur. Cuius profecto vim insignem, nisi quis plane sit lapis, negare nemo potest.*

Remedia, quæ dixi, externa, eo non semper valent, vt quem speramus, fructum percipere & condere liceat.

Sunt

* Contra eos, qui vim conscientia, atque adeo ipsam conscientiam affectant esse nullam, præclare BVDDVS, his verbis vsus: Vnusquisque hominum hoc ipso, dum rationem seu intellectum habet, hoc est, homo est, habet etiam facultatem de actionibus suis iuxta legem iudicandi. Quæ facultas, licet aliquando lateat, et hoc sensu conscientiam non habeat, non tamen extinguere aut amitti potest. Instit. Theol. Mor. P. I. C. I. Sect. III. §. 3.

Sunt enim, qui, metu coacti, viros bonos simulant, omniaque largiuntur. Data vero facultate, contra faciunt, seque suum egisse negotium putant, si non facere cuiquam videantur iniuriam palam. Id autem tantum abest ab officio viri boni, ut nihil magis ipsi possit esse contrarium. Conscientia igitur in consilium nobis adhibenda est. Vis enim eius, teste TULLIO,* tanta est, ut non timeamus, qui nihil commiserimus, & poenam semper ante oculos versari putemus, qui peccauerimus, quare nulla efficacior res sit a maioribus excogitata, quam iurisiurandi religio.

Vi conscientiae, ut remedio interno, compellere aliquem, ut officium, quod alteri debet, agnoscat, & metu diuinæ vindicationis, ne quid in eo peccetur, ex animo riteque præstet, idem est, ac conscientiam alicuius, vel mentem testari, aut quod ICTIS dicitur, *einem etwas in das Gewissen schieben*. Quod si vero is, cuius conscientiam imploramus vel testamur, verbis profiteatur veritatem, præstat eadem ipsa re iusiurandum.

Est itaque iusiurandum affirmatio religiosa, qua, vi conscientiae, officii partes agnoscimus, idemque rite præstare promittimus, & nisi præstemus, Deum in nos vindicem deposcimus.

Mittimus, ne longiores simus, iurisiurandi genera & diuisionem,** atque ex eo iusiurandum vindicem flagitat omniscium hominumque recessus scrutantem,

* M. T. CIC. pro Milone. it. de off. Libr. III. Cap. XXXI.

** Iureiurando utimur vel ad affirmandam rem præteritam, vel præsentem, vel futuram. De præteritis et instantibus assertorium; de consequentibus seu futuris permissorium dicitur iusiurandum. Fulius PVFENDORFF de L. N. et G. lib. 4. c. 2. §. 20. seqq.

tem, & omnipotentem, qui periuros punire queat, videmus, per solum Deum iurari posse.*

Quod denique ad iurisiurandi usum attinet, quæ est, ut veritas fidesque inter homines stabiliantur, latius patet eius ratio, quam ut plura hoc loco persequi possimus, quare ne in rebus iam satis notis multi videamur, ad ea potius progrediamur, quæ maxime attingunt iurisiurandi religionem. Sunt enim, qui nimis callidi, & ad fraudem acuti, quod iurant, non ex animo, sed, quod aiunt, cum reservatione mentali, iurare volunt, adhibentque, ad periurii excusationem, falsam & malitiosam rerum verborumque interpretationem. Sed quoniam ita, duce iurisiurandi natura, comparatum est, ut iuraturus & officium ante agnoscat, quam iurare possit, & officii eiusdem religione conuictus sit, non obscurum est, non minus aberrare a vero, qui dolose iurari putant posse, quam qui iusiurandum quodque, siue dolo, siue metu, siue furore, siue quocunque sit genere præstitum, volunt esse seruandum.** Nisi enim adest, quod agnoscamus, officium, & cuius religione teneamur, qua fieri ratione posset, ut officium, quod abest, præstaturi promittamus? Neque etiam, ex illo satis trito, *Iusiurandum nouam producit obligationem, sed obligationi,*

* Quæ de Socrate et Zenone legimus, quorum prior per canem suum et anseres, alter per cappares iurasse dicitur, recte refert PVFENDORFFIUS cum Appollonio Thyaxæo ad ioca.

** Ο πᾶν GROTIVS, vir ceteroquin χρητικωτατος, cuius supra de iureiurando sententiam vidimus, Ciceroni vituperationi esse putat, qui velit, periurium non esse, si prædonibus pactum pro capite pretium non offeratur, ne si iuratum quidem sit. GROTHII Ius P. et P. lib. 2. p. 15. §. 16. Cui tamen sic recte occurrit PVFENDORFF. Impossibile est, Deum velle, ut ego innocens me bonis meis spoliem, easque in impium nebulonem conferam, ut ille gratis sceleratus sit. I. N. et G. l. 4. c. 2. §. 8.

gationi, ante iusiurandum existenti, accedit. Ex quo facile colligitur: illud iusiurandum seruandum non esse, quod furiosi, mente capti, impubes, metu coacti, ac quæ sunt huius generis, præstiterint.

Atque etiam eiusdem generis est iusiurandum, quod dolo elicitur. Si enim qui iurat, officium, quod præstandum exigit alter, ignorat, nulla certe religione obstringitur iuratus, quia, quid agatur, nescit. Id autem si nescit, nec alterius mentem fallacem diuinare quisquam potest, sua quadam necessitate errat. Errans vero inuito similis habeatur. Quippe quæ sponte facimus, aut natura fiunt, aut electione. Non quidem natura nos impellit, vt fallaci iuremus, & quis ei idem data opera faciat? Ergo certe, qui dolo deceptus iurat, iurat inuitus & errat. Qui denique errat, non consentit, quoniam secundum illud ICTORUM, *error non habet consensum.* Quare commode de eo SETSERVS, cum dolus, iniquus, vel fraus intercedit, tum quis decipitur potius, quam paciscitur.

Quæ iurisiurandi ratio cum ita sit comparata, vt ex eiusdem natura effici cogique possit, iusiurandum dolo extortum per se irritum esse ac nullum, hoc nobis agendum erit, vt idem exemplo quodam Scripturæ S. afferamus. Esse autem huiusmodi putamus, de quo memoriæ prodidit scriptor sacer Iosua Cap. IX. 3. - 27. Cuius summa, ne longi simus, eo redit: Gibeonitæ, a celebritate loci Gibeon sic dicti, ciues regionis Canaan, constanti fama, omniumque fermone virtute populi Ebræi terrore panico magis perculsi, quam certiores facti, imminenti omnium interitus, obitusque periculo occurrendum mature censebant. Obuiam mittunt eo

B 2

confi-

* IER. SETSERVS de Iuram. Lib. I. Cap. XXIII. n. 3.

consilio Israelitis legatos, qui pacem peterent cum his mandatis: Gibeonitis esse nationem exteram, quæ incolat extra fines Canaan, quare si videretur Ebræis pacem petitam fœdusque initum firmarent iureiurando.*

Omnia de fœdere hocce, eidemque adiecto iureiurando triplex erit quæstio. Vnum genus est, quod versatur in dolo Gibeonitarum: alterum positum est in iureiurando Israelitarum, num ex eorum partibus iure riteque præstari potuerit: denique exponemus de eo, quid fas iustumque sit circa iurisiurandi eiusdem religionem, an Iosua iusiurandum ratum antea religionumque infregerit vere, nec ne?

Quamquam in rebus contrahendis tollenda omnis fallacia sit, nihilo minus tamen vsu venire solet, vt simulatio & dissimulatio inter contrahentes intercedat. Pacem Gibeonitarum petitam, & quod ea nititur fœdus, cum Israelitis percussum, eiusdem esse generis, res ipsa declarat. Tantum enim abest, vt Gibeonitæ significauerint, qui sint, vt a vero discedere, seque simulare gentes, extra Canaan habitantes, fatius sibi visum fuerit. Id quod vt magis appareat, in exquirendis fœderis conditionibus, fraudis nefariam scelus maxime patebit.

Sunt autem conditiones fœderis, quas Ebræis seruaturi condicunt; suaque sponte offerunt Gibeonitæ:
I.) sese præstaturos esse, quod promittant, vt habitent extra
fines

- * Quamuis pleraque fœdera apud Israëlitas iureiurando corroborata legimus, non tamen dicam, omnia eiusdem generis esse. Rerum enim, hominumque et temporum non nunquam habetur ratio. Quare etiam hoc loco iusiurandum a Gibeonitis magis petitum, quam a Iosua sua sponte additum iudicamus, faciebat enim ad Gibeonitarum securitatem, fœderisque stabilitatem.

finis Cananæorum. * II.) Si contra dicerent, ac essent, se in Israelitarum futuros esse potestate. III.) His addit Iosua: ne vnquam in animum inducant eandem cum Israelitis incolere terram. IV.) Fœdus irritum sit, si fidem fallerent Gibeonitæ.

Priorem autem eamque principem huius fœderis conditionem, tam procul remotam esse a veritate, vt nihil supra esse possit, quis non videt, Iosua enim vbi die tertio post ad Gibeonitarum oppida peruenit, eosdem vicinos, seque ab illis deceptum cognouit. Qua in fraude tam clara, tamque testata cum plura persequi prohibeat festinatio, ad iusiurandum ipsum, fœderi huic ab Israelitis additum pergimus. Namque infracta ea prima fœderis conditione, totum corruit fœdus.

Cadit nunc in disceptationem fœdus & præsertim iusiurandum Israelitarum, num ex partibus eorundem absolutum, & vt ita dicam factum tectum, integrumque fuerit? Nisi enim iure inire potuit Iosua fœdus cum Gibeonitis, iusiurandum omnino ipsum, fœderi adiectum irritum est ac nullum, quippe quod per se nullum producere obligationem potuit, nisi eadem ex fœderis proficiscatur religione.

Erat, fateor, inter leges Dei forenses easque particulares, Genti Ebrææ latas, etiam hæc de occupanda regione Canaan, Israelitis seruanda lex: *Ne cum eis incolis, quos ex Israelitarum conspectu exterminaturus sit Deus, fœdus percutiant.* Eandemque legem ter iteratam

B 3

ratam

* Semper sibi que constantes affirmant Gibeonitarum legati, sese nationem esse exteram, idque probant pane mucido, laceratis calceis, atque etiam itineris amplitudine. De magnitudine autem Canaan, vide quæ sunt apud IOSEPHVM; *Adrichomium* Theat. terræ. S. *Bachart*. Phal. et Canaan; H. RELAND. Palæstin. C. CELLAR. notitia orbis antiqui Tom. II. etc.

ratam legimus Exod. XXIII. 32. Cap. XXXIV. 12. & Deut. VII. 2. Mandatum hocce populo Ebræo datum, utque penitus animis infigeretur, tertium a Deo propositum, prius interdicens Israelitis præcipit, ne fœdus cum incolis Cananæis ineant, & postea etiam serio & speciatim Israelitæ iubentur, populum Cananæum patriâ pellere, remque illorum publicam euertere prorsus atque delere. Id quod si cogitamus, factum Iosua, quo non solum cum Gibeonitis, ciuibus regionis Canaan fœdus pereussit, sed etiam iureiurando idem firmari concessit, prima quidem fronte adspectum habet quendam insignem & illustrem, quasi ab Israelitis, autore & duce Iosua, lex Dei infirmata sit atque neglecta. Atque ex eo esset videre, Iosua neque iure inire potuisse fœdus, neque fœderi addendum fuisse iusiurandum.

Sed omnis de ea re duplex est quæstio. Primum quæritur: num fuerit tale mandatum, cuius vi omnes omnino gentes Cananææ excindendæ sint? Alterum quæstionis genus, an sit ita a Deo immortalî pronunciatum, ut nec rei, nec personæ cuiusdam habenda sit ratio? Non desunt, qui priorem tuentur sententiam, hique cum BARBEYRACIO* subtilius disputare videntur. Quippe ex mandati repetitione triplici vim eius intelligendam esse volunt. Itemque Cananæis delentis, omnem regionem Israelitis probant patuisse: sin minus, summum fuisse periculum, ne ciues Cananæi, pristinae libertatis memores, res perniciosissimas in ciuitatem inducant; seditionem, atque in expiabiles sacrorum veterum religiones, & quæ sunt alia. Sed ad hæc quid responderi possit facile erit in promptu, & eadem diluta iam

* 10. BARBEYRACIUS ad Pufendorf. de I. N. G. lib. 4. cap. 2. §. 27.

iam pridem sunt a Grotio, Clerico, aliisque. • Potior mihi ac firmior ea videtur sententia, qua mandato illo diuino conditionem hanc inesse puto: *Nisi gentes Canaanæ se suaque in potestatem populi Ebraei conferrent, legibusque Ebraeorum sese subicerent.* Idque promptum est ac propositum ex Deut. XX. 10. Num. XXI. 21. seqq.

Præter ea adduci aliæ rationes possunt, es quibus idem facile perspiciatur. Nam præter illud satis tritum, Israelitis vel maxime explendum: *Parcere subiectis, debellare superbos,* adeo ne aditu quidem sacrorum Iudaeorum gentes excludi potuisse, non sumtis nescii. ** Fac denique conditionis supra dictæ non haberi rationem, scædus tamen mandato Dei non repugnat. Mandati enim hæ sunt limites: *Vt ciues tantum regionis Canaan, non vero omnes terrarum gentes delendæ sint, quæ se suaque tradere*

* H. GROTIUS de I. B. et P. L. 2. c. 13. § 4. IO. CLERICVS ad Ios. IX, 18. HOCHSTETTERVS in Coll. Pufendorff. Exerc. 7. §. 28. vid. IO. FR. BÜDD. Instit. Theol. Moral. P. II. Cap. III. Sect. V. §. XI.

** Dicebantur, qui nouissime sacris Ebraeorum initiabantur Profelyti. Quorum alii erant נרי שער Profelyti portæ vel פרושיות Profelyti aduolantes; alii vero נרי צדקה Profelyti iustitiæ. Priores abiurabant Idololatriam et seruabant vna cum lege naturæ septem sic dicta præcepta Noachi, ipsum tamen intrare templum non debebant. Horum in numerum referre volunt Naëman illum et Cornelium centurionem. Profelyti vero iustitiæ baptizati ac circumcisi, plenisque imbuti erant sacris, atque habebantur instar Iudæorum, tales erant Edomitæ, Idumæ etc. vid. PRIDEAUX Part. II. libr. V. p. m. 380. seqq. Baptismi Profelytorum testimonium exhibet MOSES MAIMONIDES in Isch. biab. cap. 13. quod cum versione videre est apud SELDENVM lib. I. cap. 3. Imo inter Ethnicos Arrianus huius ceremoniæ mentionem facit, οταν, inquiens, αναλαβη το παθος το τε βεβαμμενου και ηρημενου, τοτε και εσι τω οντι, και καλεται Ιουδαιος. Epiet. lib. I. cap. 9.

tradere populi Ebraei potestati nolint. At vero Iosua iniiit
foedus cum Gibeonitis, non ciuibus Cananaeis, sed natione
extera, ex quo magis apparet, Iosuum percussisse foedus,
virum integrum religiosumque.

Ultima eaque tractationis pars restat, quæ nostram
de iureiurando, quod disputamus, sententiam proponet,
eandemque & probabit & vindicabit ab obiectionibus
quibusdam grauioribus. Vt tamen recte ac ordine
progrediamur, imprimis attendamus conditiones, quibus
satisfacere Iosua, vi foederis, pollicitus est, quasque ex-
plere Israelitæ iurisiurandi religione tenebantur.*

Sunt autem conditiones, certe principes, quas sibi
seruandas tuendasque addito iureiurando promittunt
Israelitæ: I.) vt Gibeonitæ vi foederis in societatem ad-
sciscantur. Ios. IX. 6. - II.) Vt polleant Gibeonitæ
libertate integra. Atque ea libertatis integritas ex ipso
iure societatis foederisque natura oritur. Qua enim ne-
cessitate coacti subiicere sese Gibeonitæ potestati Israe-
litarum debuissent, a quibus tanto quasi locorum inter-
uallo remoti volebant videri, vt post longum denique
iter ad eorum fines perueniri posse, affirmauerint? Et
si denique ad eos vsque progredierentur, tum, vi foede-
ris, non hostes aut victores accederent, sed focii potius.

Nul-

* Iniiisse quidem Iosuum foedus cum Gibeonitis, satis liquet ex
Cap. IX. Ios. v. 15. nec tamen eundem iurasse, facile dicam. Ne-
que enim verbum quidem de iureiurando a Iosua præstito le-
gimus, neque verba ipsa, quibus d. c. vers. 15. solis Israëlitis tri-
buitur iurandum, in dubium vocare, vlla vrget necessitas.
Id quod quamuis ad rem nostram nihil pertineat, attamen
ως εν παροδω breuiterque perstringere placuit, propterea quod
a plerisque scriptoribus, qui huic rei impenderunt operam aut
neglectam, aut iurandum, non Israëlitis, sed Iosuae tributum
fuit. Nos vero si insequentibus ex vsu et plerorumque mente
loquimur, sit, ne difficiliore videamur aut obscuriores.

Nullius certe seruitutis, quam subirent Gibeonitæ, nullius potestatis Israelitarum in Gibeonitas fit mentio. Nec etiam Israelitis potestatem imperiumque in gentes extra Canaan Deus promiserat. Sunt autem Gibeonitæ, ex eorum certe data fide, gentes extra fines Canaan inhabitantes habendi, & tales crediti in societatem adsciscuntur, ex quo intelligitur, ne postulare quidem potuisse Iosuum, ut se traderent in potestatem sui suorumque seruitutem. Atque idem ex eo magis perspicitur, quod post cognitam demum fraudem abripiuntur Gibeonitæ in seruitutem; si iam antea vi fœderis facti agnouissent in se imperium Israelitarum, deduci fane postmodum, dolo comperto, non debuissent. Addamus denique, quam ipsi subiiciunt Gibeonitæ conditionem fœderis, sese scilicet tum fore in Israeliticæ gentis potestate, si fidem fallerent, nec vere essent, quos se dicerent. Ios. IX. 8.

Hæc nobis posita, vi fœderis salua libertas Gibeonitarum, cum tam prompta sit, tamque perspicua, in eam me traxit coegitque sententiam, Iosuum infregisse & fœdus suum, cum Gibeonitis percussum, & fœderi adiectum iusiurandum. Ad probandam autem eandem, quæ mihi videtur, sententiam, hæud puto necesse mihi esse, ut longius abeam, cum Gibeonitarum seruitus, in quam ab Israelitis deiecti sunt, nemini possit obscura esse, nisi qui huius rei historiam plane neglexerit. Sunt enim pronuntiati infelices, ut nec vnquam desint ex iis, qui seruiant, & lignatores ac lixas agant fani. Hanc autem seruitutem miserrimam, in quam coactos videmus Gibeonitas, si animaduertimus, & ad libertatem fœdere pactam respicimus, quis est, qui non intelligat, tantum abesse, ut seruitus fœderisque

C

leges

leges sibi consentiant, vt nihil possit esse magis contrarium?

Rupto autem fœdere, nemo dubitabit, quin ipsum iusiurandum fœderi additum fuerit infractum. Ea enim lege eoque consilio adiici voluerunt Gibeonitæ iusiurandum, vt ad seruandam fidem de incolumitate libertateque datam, Iosua tanto sanctiori teneretur religione,* quanto infeliciorem rerum euentum præfagiebat fraudis temeritas. Postea vero, quam Iosua libertatem fœdere pactam firmatamque iureiurando, non solum non concessit Gibeonitis, sed in seruitutem potius eosdem compulit, ea ipsa re infregit etiam rupitque iusiurandum.

Ne tamen res confidentius disputata, aut durior videatur mea, de viro sanctissimo, libri scriptore, sententiâ, qui viro Θεοπνευστω imponere factum non erubuerim, quod nemo cuius bonus non perhorrescat, cogitandum nobis erit, Iosuiam non quicquam in eo peccasse, quod aut ab viri integri probitate, aut hominum ratione, aut denique legibus Dei abhorreat, nisi religionem nobis, male religiosam, fingere ex iureiurando velimus. Si enim dolo deceptus nulla teneretur iurisiurandi religione,** id quod supra expositum est fusius,
non

* Quæ prima in re publica a Deo instituta de iureiurando fuerit sanctio, quique ritus, data opera edisserit C. G. STEMLER dissertat. de iureiur. secund. discipl. Ebr. vbi MAIMONIDIS, IACOB. LYDII, IO. NICOLAI aliorumque scripta doctissima cit. reperies.

** Vno fere omnium ore et Ictorum optimi quique et Theologorum probatissimi in eo consentiunt, vt iusiurandum dolo elicited negent seruandum. PVFENDORF I. N. et G. Libr. 4. c. 2. Celeb. D. MULLER *Natur- und Vœlcker-Recht.* Cap. 4. §. 9. seq. SETSERVS lib. I. Cap. XXIII. aliique. Ex Theologis

non certe erit, quod Iosua dolose circumuentus ab Gibeonitis, ceteris mortalium inferior, eoque iure, quo omnes utimur, minus dignus habeatur. Labefactato enim foedere ac rupto ab ipsis Gibeonitis, dolo interposito, & foederis & iurisiurandi Iosuae corrumpitur obligatio. Sublata autem obligatione, quid est, quare non ipsum iusiurandum iure quodam suo infirmatum esse credamus? Gibeonitæ cum non essent, quos esse pacem foederisque societatem petentes, sese simulauerant, sunt ipsi omnino in causa, ob quam nec foederis societas, nec societate nixa libertas, dari potuit, nisi derogare Iosua non nihil voluerit de lege diuinitus data, Deut. VII, 2. qua omnes singulasque gentes Canaan inhabitantes, imperiumque gentis Ebraeae ferre recusantes, patria pelle-re funditusque euertere, serio iussi erant Israëlitæ. Fraudulenter egisse Gibeonitas, quis dubitat? Quæ autem ratio, quæ sana mens iubeat fraudulentos, impios, nefariosque homines tueri. Nonne scelere adstrictus habeatur, qui fraudem alterius velit ex iureiurando fulcire? Omnem autem humanitatem exuisse videatur, qui iurisiurandi vim eo detorqueat, ut iura diuina atque humana polluere propterea nullus dubitauerit, quod iureiurando ad facinus se obstrinxerit. Omnium omnino commune præsidium oppugnaretur hoc modo, omnisque disturbaretur vitæ societas.

Etsi quæ hætenus dicta sunt, ita putem esse comparata, ut integritatem Iosuae in eo, quod dolosum Gibeonitarum foedus eique additum iusiurandum infrin-

C 2

gere

gis audiamus BUNDEVM Instit. Theol. Moral. P. II. Cap. III. Sect. V. §. XII Qui, eadem, inquit, ratio est iuramentorum, ac pactorum ubi obligatio cessat in pactis, cessabit etiam in iuramentis. Vbi exempli loco addit hoc idem nostrum Gibeonitarum iusiurandum et factum.

gere habuerit necesse, lege, natura, bono et æquo absolutam sistere videantur; attamen ad dubia quædam, quæ nobis in contrariam partem obiiciantur, breuiter erit respondendum. Sunt autem fere sequentia:

Dub. I.) Fundamentum tractationis positum est in societate hominum. Coniunctionem hominum optime seruari legibus, dictum est. Ad leges societatis pacta omnino & fœdera pertinent. Pacta siue sint nuda, siue iureiurando aucta, necessario seruanda, ius naturæ postulat. Leges naturæ nec dolus, nec fraudes hominum tollunt. Ex his igitur Iosua fœdus cum Gibeonitis seruandum fuisse, existimetur. Sed obiectionis huius haud ita difficilis erit responsio, si cogitemus, quæ supra de fœdere & iureiurando vitioso dicta sunt. Fœdus enim vitiosum quam maxime abhorret a ratione, natura & religione veri adeo, vt per insidias circumuentus misereque deceptus potius, quam fœderis socius, habeatur, cum quo vitiose voluerimus pacisci. Huiusmodi fœdus vitiosum, non solum respuit fœderis naturam, sed subit etiam fraudis & vitii rationem, quare etiam ad fœdera eaque integra, quæ vi iuris naturalis tuenda sunt, non potest referri.

Dub. II.) Secundo loco, quod nobis oppositum sit, affertur, quod Iosua non imposuisset Gibeonitis seruitutem, nisi ipsi sibi Gibeonitæ, propter dolum editum, fuissent in causa, quare etiam ipsi infirmassent Gibeonitæ iusiurandum & fœdus, non Iosua. Ad quæ breuis facilisque erit responsio, non quæri hoc loco, quis ex contrahentibus primus læserit fœdus, id quod omnino Gibeonitis eorundem tribuit dolus, sed hoc potius agi; num Iosua vere contra fecerit, quam erat pacto & conuentu

uentu iureque iurando sancitum. Idque exploratum est atque propositum ex imposita seruitute.

Dub. III.) Finis & scopus foederis a Gibeonitis oblatis atque initi erat vitæ rerumque incolumitas. Eandem etiam detecta iam cognitaque fraude a Iosua impetrauerunt. Plebs enim Israelitica cum, fraude Gibeonitarum incitata, eo deueniret iracundiæ, vt vniuersam Gibeoniticam gentem euertendam diripiendamque postulauerit Ios. IX, 18. Idem nec voluit Iosua, nec fecit. Quid, quod? ab iniuria hostium Gibeonitas defendit Iosua Cap. X, 7. sqq. ex quo magna videtur esse significatio, pie recteque seruasse Iosuam foedus cum Gibeonitis percussum. Nec tamen hic desunt, quæ respondeamus. Namque ad infirmandum foedus non quidem requiritur, vt omnes eius singulæque partes sint infractæ, sed sufficit, si quicquam detrahatur, quod foederis integritatem attingat. Hoc autem loco ad foederis integritatem non modo vitæ conseruatio pertinebat, sed etiam libertas, quæ posterior, vbi seruitutis iugo fuit commutata, ea ipsa re læsa est & fracta foederis integritas.

Dub. IV.) In contrariam quoque partem nobis iniiciantur ipsa Iosua verba, quibus affirmari videtur, duxisse sibi Iosuam religioni, foedus cum Gibeonitis initum infringere. Israelitæ enim cum flagitarent, vt Gibeonitæ excinderentur, hominesque nequam darent pœnam fraudis, petentibus idem præcise denegauit Iosua, hanc addens causam: quod Gibeonitis per Iosua, Deum Israelitarum, populi primores iurassent. Atque hæc eadem ratio ter repetitur Ios. IX. 18. 19. 20. Scrupulus hic iniectus nodus videretur Herculeus, nisi,

quod certe mihi visum est, videre liceret, causam quidem aliquam a Iosua fuisse prolatam, ob quam fœdus Gibeonitis ea ex parte sit seruandum, vt viui conferuentur, eandem tamen causam fuisse remotiorem. Quod si enim eam vim iurisiurandi esse, credidisset Iosua, vt omne omnino fœdus, cui additum sit iurandum, propter idem solum adiectum iurandum sit seruandum, qua fieri ratione potuisset, vt nulla iurandi ratione habita, huius ipsius fœderis, iureiurando muniti, partem & conditionem aliquam infirmare non dubitauerit, & loco libertatis promissæ, imposuerit seruitutem? Quæ si accuratius diligentiusque cogitemus, certe non omnis deneganda videatur fides sententiæ, qua putamus, eam dedisse Iosua responsionem, quæ esset captui hominum accommodatior.*

Erat

* Neque a dignitate Iosue alienum, neque scripturæ S. autoritate indignum esse, arbitror, qui Iosua ad captum hominum locutum esse, dixi. Scriptores enim sacros non nunquam ad nostram intelligendi facultatem loqui, nec insolentius est, nec rarius. Si suo enim modo, si suæ essentia sermone, vt ita dicam, proprio, si loqui nobiscum Deus, vt Deus, velit, quis eum capiat homo? In mysteriis sacris id videre est. Sed quis ea homo intelligat, aut in nostram intelligentiam cadere credat? Intelligi hoc idem posse existimo ex vniuersa salutis œconomia. Si Deus sui manifestationem largitur, fieri id videmus, interposita rerum nostrarum similitudine. Sic sibi Deus oculos, manus etc. tribuit; Sic per vniuersam salutis æternæ manifestationem innumera huiusmodi reperimus exempla. Inter ea quidem, quæ *ανθρωποπαθως* et *ηκονομικως* dicuntur, et inter nostram, quæ agitur, locutionem intercedere discrimen, non nescio, eodem tamen discrimine, nobis visam, Iosue accommodationem ad captum de iureiurando vulgarem, plane tolli, dubitem. Hanc certe nostram hac de re sententiam subiicimus interpretationi locorum Eccles. I. 5. et Ioh. X. 12.

Erat Israelitis mandatum, ne gentes, quæ armis potissimum, ad eorum fidem confugerent, seque eorundem subiicerent potestati, interficiantur aut deleantur, Deut. XX. 10. Num. XXI. 21. Hoc idem bono erat Gibeonitis. Namque vi foederis hoc pacti sibi erant, ut sint in Israelitarum potestate, si fallerent. Fefellerunt autem, atque eadem ipsa re Israelitarum in potestatem sese tradiderunt. Ex quibus conicitur, Gibeonitas, quamvis non fuerint, quos esse dicebant, nec tamen necari, nec excindi debuisse. Atque adeo dolo postmodum cognito, ipsi se Gibeonitæ potestati Israelitarum subiectos fatentur. Ecce, inquiunt, coram Iosua, nos in tua sumus potestate, utere nobis tuo arbitrio. Nisi igitur adfuisset mandatum diuinum, cuius religione adstrictus fuisset Iosua, necare atque delere Gibeonitas eodem suo iure potuisset, quo eos seruitutis damnauerat. Ex his autem perspiciatur facile, responsionem Iosua, negantis, Gibeonitas esse delendos, idque propter iusiurandum, eo redire, ut habenda sit ratio obligationis ex mandato Dei ortæ. Eam enim obligationem agnoscens Iosua, præstare eandem iureiurando erat pollicitus. Quæ si accuratius contemplerur, non erit ita obscurum, Iosua affirmantem, propter præstitum iusiurandum usuram lucis esse concedendam Gibeonitis, indicasse causam remotiorem eamque intellectu faciliorem, propiorem tamen simulque altiorem, quam ut a plebe capi statim potuerit, fuisse mandati diuini religionem.

Dub. V.) Quæ ultimo denique loco ab exemplo Saulis regis, nobis obiiciantur, iisdem eodem modo, quo proxime vidimus, occurri posse speramus. Quod
si enim

si enim quærat, quid peccare Saulus hic, post hæc tempora gentis Ebræo rex, potuerit, qui Gibeonitarum & vitam & memoriam voluerit delere, II. Sam. XXI. 2. si propter Gibeonitarum dolum iurisiurandi religio fuerit nulla? Respondemus, negari non posse, omnino peccasse Saulum, eiusque atrocitate adeo prouocasse iram Dei, vt hæc ipsa clades, a Saulo Gibeonitis illata, causa fuerit, quamobrem omnem gentem Israeliticam hac Deus pœna affecerit, vt Davidis regis temporibus tres annos continuos Israelitæ fuerint fame exagitati. At nullo, fateor, modo mihi se probant conatus regis perdit. Ipse enim Deum immortalem nec venerans nec verens, non solum in nullo erat numero, sed etiam mandatum Dei de delendis gentibus Cananæis latius patere, ac licebat atque oportebat, proiecta quadam & effrenata sanguinis profundendi audacia raptus, affectabat, nulla nec officii, nec temperamenti, ab ipso Deo additi, ratione habita. Cogitandum Saulo fuisset de adiecta mandati conditione Deut. XX. 10. Num. XXI. 21. Saulo enim rege idem seruitutis iugum trahebant Gibeonitæ, quod erat Iosua temporibus impositum.

Qualemcunque hanc opellam benignioris lectoris iudicio commendamus, qui ingenium eorum & dignitatem suspicimus, a quibus discere meliora speramus.

F I N I S.